

УДК 94:930.85](477+438)"194/199"
DOI: 10.33402/ur.2023-16-224-239

Любомир ХАХУЛА

*кандидат історичних наук, старший дослідник
старший науковий співробітник
відділу «Центр дослідження українсько-польських відносин»
Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України
доцент кафедри міжнародної інформації
Національного університету «Львівська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9954-9962>
e-mail: l.khakhula@gmail.com*

ДИСКУСІЇ ПРО СПАДЩИНУ ОССОЛІНСЬКИХ У 1940-х – НА ПОЧАТКУ 1990-х РОКІВ

Культурна спадщина є важливим чинником формування національної ідентичності, громадянської освіти, міжнаціонального діалогу. Простежено українсько-польські відносини у сфері бібліотечно-архівної спадщини на прикладі Національного закладу Оссолінських та Львівської наукової бібліотеки імені В. Стефаника АН УРСР, які дають змогу проаналізувати культурно-освітній діалог та його політичні контексти у другій половині ХХ ст. Злочинна політика тоталітарних режимів під час Другої світової війни розפורшила унікальні бібліотечні, архівні та музейні колекції польських, українських, вірменських, єврейських, німецьких науково-освітніх структур. Львівські фондові колекції Оссолінеуму розділено між різними установами СРСР та Польщі.

Звернуто увагу, що повоєнні реалії вимагали нових форматів міжінституційної взаємодії УРСР та ПНР. Це втілювалося у поступовій передачі до Польщі частини книжкових та рукописних колекцій польських установ, приватних архівів діячів освіти, науки та культури у 1946–1947 рр. та 1987 р. З'ясовано, що включення довоєнного Оссолінеуму у систему Польської академії наук 1951 р. створило правові підстави для каталогізації отриманих збірок, працевлаштування колишніх співробітників та формування концепції «цілісної колекції» закладу. Стверджено, що Горбачовська перебудова уможливила конструктивний політичний діалог та співпрацю Національного закладу Оссолінських та Львівської наукової бібліотеки АН УРСР, а також увиразнила низку проблем, пов'язаних із різним трактуванням волі фундатора Закладу Юзефа Максиміліана Оссолінського (Józef Maksymilian Ossoliński).

Простежено, що в період незалежності України можливими стали відкриті дискусії про спадщину Оссолінеуму, які невдовзі переросли у конструктивний діалог та реалізацію проектів зі збереження і популяризації культурної спадщини України та Польщі. Започатковано проекти каталогізації, оцифрування, інсталяції сучасного програмного забезпечення, обміну ідеями та результатами досліджень.

Ключові слова: Україна, Польща, Львів, наука, культура, освіта, культурна спадщина, Оссолінеум, міжнаціональна комунікація.

Російська збройна агресія проти України породила низку викликів перед Україною та світовим співтовариством. Адже загрожена європейська культурна спадщина як частина безпеки є фундаментом національних ідентичностей, частиною самосвідомості та європейських цінностей. Найближчий і найнадійніший західний партнер України – Республіка Польща – зацікавлений у збереженні культурних цінностей з українських бібліотек, архівів, музеїв, які залишаються носіями польської національної пам'яті. Українська держава, своєю чергою, робить усе необхідне, щоби захистити від варварської руйнації тисячолітній історичний спадок. В згаданому контексті актуальним є досвід збереження та опрацювання спадщини Національного закладу імені Оссолінських, фонди якого формувалися в багатокультурному середовищі Східної Європи.

Метою статті є аналіз українсько-польських відносин у сфері бібліотечно-архівної спадщини Національного закладу Оссолінських, які дають змогу прослідкувати культурно-освітній діалог та його політичні контексти другої половини ХХ ст. Вказана проблема частково актуалізована польськими та українськими істориками, бібліотекознавцями, архівістами, музейниками (Дзюбан, 2020; Сварник, 2005; Matwijów, 1996; Matwijów, 2003; Markowska, 2017; Konończuk & Kosiewski, 2020). Їхні наукові студії присвячено передумовам польсько-української культурної співпраці та новітнім ревіндикаційним викликам у сфері культурної спадщини.

Візит новопризначеного директора Національного закладу імені Оссолінських, знаного історика та державного діяча Лукаша Камінського (Łukasz Kamiński) (у 2011–2016 рр. очолював інституцію, відповідальну за реалізацію історичної пам'яті Польщі – Інститут національної пам'яті) до Львова 14 вересня 2022 р. ще раз засвідчив небайдухе та свідоме ставлення польських фахівців і громадськості до проблеми спільного культурного простору в Україні, зокрема збереження фондів Львівської національної бібліотеки ім. Василя Стефаника Національної академії наук (НАН) України. Л. Камінський також актуалізував російсько-радянську культурну агресію на простір Центрально-Східної Європи в минулому столітті (Smirnow, 2022, s. 14).

Використання путінським режимом історії як знаряддя воєнної агресії породжує історичні паралелі з радянськими злочинами проти культурної спадщини у середині ХХ ст. Початок Другої світової війни та встановлення у приєднаних західних областях Української Радянської Соціалістичної Республіки (УРСР) радянської адміністрації спричинило до трансформації культурно-освітнього та наукового простору міста. У 1940 р. влада спонукала до «саморозпуску» Наукове товариство імені Шевченка, ліквідувала важливі культурні установи – Музей князів Любомирських, Музей Львівської архидієцезії, Вірменський музей, Музей єврейської гміни, Історичний музей міста Львова, Ставропігійський музей, Музей Дідушицьких. Їхні приміщення передано на інші цілі, що призвело до зменшення музейних площ на 40 % порівняно із 1939 р. (Дашкевич, Сварник, 2019, с. 27). Понад 20 000 артефактів з Музею Любомирських розподілено між Історичним музеєм, Музеєм етнографії та художнього промислу, Галереєю мистецтв. Націоналізовано також регіональні,

громадські та муніципальні музеї у Самборі, Трускавці, Яворові, Сокалі, Тернополі, Чорткові, Заліщиках, Станиславові, Коломиї, Перемишлі (знаходився в радянській зоні окупації) (Литвин, 2017, с. 364–379). У власність держави перейшли не лише наукові, а й громадські бібліотеки українських, польських, єврейських, вірменських, німецьких товариств. «Визволителі» масово закидали бібліотеки, музеї та навчальні заклади мільйонами примірників пропагандистської літератури російською, українською та польською мовами, зокрема працями Йосипа Сталіна (Йосифа Сталина), В'ячеслава Молотова (Вячеслав Молотов) (Литвин та ін., 1999).

У подальші роки німецької окупації відбулася реорганізація бібліотек – утворено Управління бібліотек «Staatsbibliothek Lemberg», 2-й відділ якого об'єднав збірки Оссолінеуму та Бібліотеки Баворовських. Навесні 1944 р. німецька адміністрація розпочала вивезення фондів до Кракова. 18 березня та 1 квітня 1944 р. вивезено 67 скринь з дипломами, рукописами, стародруками (Sonnak). Тоді ж зі Львова викрали не менше 25 скринь з рукописами й стародруками бібліотеки Наукового товариства ім. Шевченка та Народного дому. До Польщі потрапили унікальні архіви українських військових, політичних структур, громадських діячів та ін. (Дзюбан, 2020, с. 133–137; Костенко, 2016; Сварник, 2005, с. 17).

Після закінчення Другої світової війни та зміни кордонів більшість польських колекцій залишилися у Львові – адміністративному центрі радянської України. Вони ввійшли до Львівської філії Бібліотеки Академії наук УРСР (АН УРСР), створеної в період першої радянзації 2 січня 1940 р.¹ (Дзюбан, 2010, с. X). Паралельно розпочалися спроби польської громадськості, науковців і політиків передати колекції Оссолінеуму до Польщі (Matwijów, 1996). Недавній директор Оссолінеуму, а після війни – завідувач 2-го (польського) сектора Львівської філії Бібліотеки АН УРСР Мечислав Гембарович (Mieczysław Gębarowicz) вважав, що повна передача збірок польському народу була би благородним і позитивно відчитаним жестом (Дашкевич, Сварник, 2019, с. 24). Мистецтвознавець також навів інші аргументи: «Польський характер інституції, яку поважали навіть німці, не можна було стерти, а відмову Польщі в праві на неї слід вважати особливим актом злого наміру» (Дашкевич, Сварник, 2019, с. 24).

У другій половині 1940-х років у Польщі існувало сильне громадське лобі, яке за посередництвом публічних звернень і відкритих листів закликала владу домагатися передачі культурних цінностей з Союзу Радянських Соціалістичних Республік (СРСР) до Польщі (Archiwum-2, s. 1–3). З іншого боку, в УРСР місцеві націонал-комуністи, науковці чинили бюрократичний спротив таким ініціативам.

¹ У другій половині ХХ ст. бібліотека змінювала і назву, і відомче підпорядкування: у 1940–1963 рр. – Львівська філія Бібліотеки Академії наук УРСР; 1963–1969 рр. – Львівська державна наукова бібліотека Міністерства культури УРСР; 1969–1971 рр. – Львівська державна наукова бібліотека АН УРСР; 1971–1994 рр. – Львівська наукова бібліотека імені В. Стефаника АН УРСР; 1994–2008 рр. – Львівська наукова бібліотека імені В. Стефаника НАН України; від 2008 р. – Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника НАН України.

У квітні 1946 р. секретар Львівського обкому Комуністичної партії (більшовиків) України (КП(б)У) Іван Грушецький у листі до заступника голови Ради Міністрів УРСР Миколи Бажана наполягав на недоцільності перенесення Рацлавської панорами (мала антицарський характер). Чиновник зробив висновок, що полотно було знищено внаслідок бойових дій 1944 р. (пошкодження сягали площі 400 м²), перевезено до Бернардинського монастиря та «не має історичної цінності для Львова та сучасної польської держави, тому не потрібно його везти до Польщі» (Дашкевич, Сварник, 2019, с. 36–37). Ймовірними мотивами партійних адептів було бажання не допустити у публічний простір антиросійський історичний наратив.

На підставі домовленостей між керівництвом СРСР і Польщі Львівська філія бібліотеки АН УРСР у липні 1946 р. організувала перший повоєнний транспорт до Варшави – 417 ящиків із 150 069 книгами та рукописами. Другий транспорт, надісланий у березні 1947 р., складався з 36 ящиків із 7 041 стародруком і 129 ящиків із книжками XIX–XX ст. – загалом у ньому було 60 340 примірників. У 1946–1947 рр. двома транспортами з Львівської бібліотеки до Польщі відправлено 217 440 одиниць зберігання (Gałyga). Одночасно на вимогу Москви 10 тис. книг (видання XIX–XX ст.) направили для організації відділу «Полоніка» ленінської бібліотеки, який так і не був створений. За підрахунками львівського книгознавця Романа Дзюбана, понад 80 % рукописів довоєнного Оссолінеуму було передано з відділу рукописів тодішнього 2-го (польського) сектора бібліотеки у 1945–1947 рр. (Дзюбан, 2010, с. XVIII). Крім того, Сілезький музей у Вроцлаві (згодом Національний музей у Вроцлаві) отримав від української сторони 62 картини з мистецької галереї Музею Любомирських. У 1957 р. передано окремі періодики: «Gazeta Narodowa», «Gazeta Lwowska», «Gazeta Korespondenta Warszawskiego», «Dziennik Ustaw i Rozporządzeń Krajowych» (Список літератури).

Ліквідовану у Львові довоєнну інституцію Оссолінеум відновили у Польщі. До моменту отримання юридичного статусу управління інституцією передано «Товариству друзів Оссолінеуму», на організаційному зібранні якого 10 листопада 1946 р. присутнім був тодішній прем'єр Едвард Осубка-Моравський (Edward Osóbka-Morawski) (Juzwenko, 1993, s. 156; Koredczuk, Lamperska, 2022, s. 199). Після того, як сейм 30 січня 1951 р. створив Польську академію наук, а президент Польської Народної Республіки (ПНР) видав декрет 24 квітня 1952 р. про націоналізацію спадку громадських структур, Рада Міністрів ПНР 10 січня 1953 р. передала заклад разом з усіма відділами й отриманими зі Львова фондами в організаційну структуру Польської академії наук (ПАН) (Juzwenko, 1993, s. 159–160). Відтак Президія ПАН утворила Заклад ім. Оссолінських – Видавництво ПАН і Заклад ім. Оссолінських – Бібліотеку ПАН. У цей час із назви вилучили статус Національний (повернуто лише рішенням Наукової ради бібліотеки у 1956 р.). Інституція діяла на підставі низки нормативних актів, зокрема ухвали Президії Польської академії наук від 5 травня 1953 р. про утворення Національного закладу ім. Оссолінських (НЗіО) – бібліотеки, затвердженої ухвалою Президії уряду 15 липня 1953 р., статуту, затвердженого ПАН 15 грудня 1976 р. Інституцією керували директор, колегіум, наукова рада. Станом на 31 грудня 1992 р. НЗіО – бібліотека була бюджетною установою, фінансованою із державного бюджету через ПАН (Archiwum-1, s. 2). Вартість постійних засобів інституції становила 12,3 млрд злотих (Archiwum-1, s. 3).

Включення Оссолінеуму до структури ПАН як «допоміжної наукової одиниці» (Archiwum-1, s. 1) не перервало спорадичних контактів закладу з Львівською бібліотекою. На початку 1970-х років тодішній директор Львівської державної наукової бібліотеки АН УРСР Євген Іванців погодився передати до Вроцлава дублікати польських журналів в обмін на польські науково-гуманітарні журнали. У березні 1970 р. представник Оссолінеуму Кристина Корзон (Krystyna Korzon), яка приїхала до Львова для організації передачі часописів, заявила, що попередні спроби такого обміну були невдалими, оскільки «не було нікого, хто б організував конкретний обмін і відправив отримані журнали» (Korzon, 1970, s. 10). Тодішній директор Закладу Януш Альбін (Janusz Albin) підтвердив готовність обмінюватися зі Львовом «усіма польськими журналами у Львові», представивши перелік актуальних польських і наукових журналів і бажання обмінюватися ними через АН УРСР (Albin, 1970, s. 1). Від травня до червня 1987 р. Львівська наукова бібліотека імені В. Стефаніка АН УРСР за погодженням з Міністерством культури УРСР передала 2 456 книг XIX–XX ст. (Книги).

Горбачовська перебудова дала змогу ініціювати відкриті польсько-українські дискусії щодо історичної спадщини. У 1988 р. міністр культури і мистецтва ПНР Александер Кравчук (Aleksander Krawczuk), перебуваючи з візитом в УРСР, підписав угоду про культурне співробітництво. Після повернення в інтерв'ю проурядовій газеті «Rzeczpospolita» він несподівано заявив, що Польща як держава не може претендувати на колекцію Оссолінеуму: «Мушу пояснити, що юридично це подарунок: Максиміліан Оссолінський подарував свої колекції місту Львову. Він зробив це у своєму заповіті. Тож він юридично належить місту. Навіть зважаючи на екстремальні обставини, ми не маємо шансів перед жодним міжнародним трибуналом, тому що це факти. Звісно, ми не маємо наміру цього робити, але я констатую правовий статус» (Goszczurny, 1988, s. 7). Публічна заява міністра викликала обурення наукової спільноти Вроцлава та інших культурно-наукових кіл країни. Наукова рада Бібліотеки Оссолінських публічно заявила, що Засновник подарував заклад і його колекції польському народу, заповнивши таким чином культурну прогалину, яку залишила вивезена Бібліотека Залуських (Rada Naukowa, 1988, s. 1). Звертаючись до міністра Кравчука, рада Бібліотеки Оссолінських констатувала, що жоден документ («Родинне заснування Публічної бібліотеки імені родини Оссолінських у Львові» від 18 жовтня 1816 р., привілей австрійського імператора Франца I від 4 червня 1817 р., заповіт Юзефа Максиміліана Оссолінського від 15 січня 1824 р.) не згадував про дар збірок Львову. Натомість стверджено, що: «Львів мав бути тільки місцем діяльності Закладу, а Заклад з його колекціями подарований засновником польському народу. Протягом свого існування у Львові інституція мала загалом польський характер і виконувала завдання, пов'язані з розвитком польської науки і культури» (List otwarty, 1988, s. 1).

Польська дискусія щодо належності колекції Оссолінеуму тривала недовго. Після отримання протесту Наукової ради Бібліотеки Оссолінських і після консультації з директором Я. Альбіном, міністр А. Кравчук опублікував спростування у газеті «Rzeczpospolita», визнаючи, що Максиміліан Ю. Оссолінський мав намір подарувати вказані колекції польському народу і що кінцевим результатом переговорів з українською стороною є не повернення колекції, а можливість обміну,

депонування, мікрофільмування, дослідження: «Я глибоко переконаний, що ці цінності та культурні блага не повинні стати предметом суперечок і торгів між націями, а лише елементом порозуміння та турботи про пам'ятки спільного минулого» (Jeszcze raz, 1988, s. 3).

У подальші роки Наукова рада та співробітники Оссолінеуму всіляко старалися відновити фундацію і об'єднати бібліотеку з видавництвом. Уже на початку 1990-х років на перешкоді стояли нормативні акти ПНР, які вимагали довшого часу на зміни. З нагоди 175-ї річниці Оссолінеуму президент Лех Валенса (Lech Wałęsa) у вітальному листі зазначив: «Із справжнім задоволенням вітаю факт відновлення Фундації “Національний Заклад ім. Оссолінських”, яка, покликаючись на початкову ідею Юзефа Максиміліана Оссолінського, здійснив своєрідний акт історичної справедливості. Поверне Закладу його розбиту в минулі часи структуру, а цілій інституції – ранг, закладений 175 років тому заслуженим Фундатором. Над цим відновленням осередком польської культури обіймаю патронат. Переконаний, що повернений до давньої форми Національний Заклад перенесе традиції львівської діяльності у своє багате вроцлавське майбутнє» (Juzwenko, 1993, s. 166).

Після відновлення незалежності України українська еліта схилилася до тези про належність Львову дарунку Оссолінських. У 1992 р. лідер Народного руху України, депутат Верховної ради України В'ячеслав Чорновіл наголосив польському тижневику «Polityka»: «Осолінські передали колекцію місту ... Порушувалося питання повернення бібліотеки. Повторюю – її власник заповів місту. У колекції багато українського. Коли поляки піднімають цю проблему – наші одразу знаходять приклади по той бік кордону» (Zazdrość i zawiść, 1992, s. 11). Схожі погляди щодо колекції поділяла відома українська археологиня Лариса Крушельницька, від грудня 1991 р. директорка Львівської наукової бібліотеки імені В. Стефаника АН УРСР: «Ставити питання про книгозбірню Оссолінеуму як надбання лише польського народу безпідставно ... Усі матеріали тісно пов'язані з економічним, політичним і культурним життям України, Білорусі та Литви» (Крушельницька, 1994, с. 85). Натомість заступниця директора Бібліотеки Оссолінських Доброслава Платт (Dobrosława Platt) рішуче відповіла: «Сьогодні, коли українська нація намагається утвердити свою ідентичність і, мабуть, також поважати право власності, немає жодних підстав для того, щоб заволодіти тим, що не належить до її культури» (Platt, s. 59).

Повноцінне відновлення статусу Оссолінеуму як носія культурної пам'яті та національної ідентичності поляків вимагало об'єднання в одному місці всіх колекцій довоєнної інституції. Призначений у 1990 р. її директором Адольф Юзвенко писав: «Після того, як поляки скинули кайдани комуністичного поневолення в 1989 р., ми відчуваємо потребу створити структури, які слугуватимуть формуванню соціальної суб'єктності нації. У цьому процесі особливу роль можуть відіграти інституції з багатими традиціями та етосом, які не вдалося знищити тоталітарним урядам. Серед них Національний інститут ім. Оссолінських. Повернення йому статусу фундації сприятиме розвитку національної науки і культури, а також утвердженню почуття колективної відповідальності за долю Нації» (Ossolineum, s. 2). 28 травня – 25 червня 1990 р. Бібліотека Закладу організувала виставку «Оссолінеум – розірване національне надбання», на якій було представлено перелік залишених у Львові пам'яток із колекцій рукописів, періодичних видань, іконографії,

картографії, нумізматики, сфрагістики. Куратори виставки сподівалися, що вільне від антагоністичних упереджень нове покоління українців і поляків створить чесну модель добросусідства (Gaługa, s. 26).

Наступне тридцятиліття стало часом не лише суперечок, але й конструктивного діалогу. Українці і поляки пройшли шлях від взаємних ревіндикаційних вимог 1997 і 2002 років до інтелектуального діалогу та взаємної опіки над спільною культурною спадщиною. Тоді ж започатковано проекти каталогізації, оцифрування, інсталяції сучасного програмного забезпечення. Українські та польські політичні, наукові, культурні та громадські еліти отримали комунікативний майданчик для обміну ідеями та рішеннями у форматі регулярних Оссолінських зустрічей (від 2006 р. до 2023 р. відбулося майже сто акцій). Новітній етап співпраці буде розкрито у подальшій публікації у збірнику.

Додаток 1

Угода щодо передачі книжок з колишнього Оссолінеуму у Львові
(Archiwum-3)

г. Львов
СССР

28 мая 1987 года

В рамках культурного и научного обмена между СССР и ПНР и на основании Декларации о советско-польском сотрудничестве в области идеологии, науки и культуры, Академия наук УССР сочла возможным передать в дар Польской Народной Республике издания из оставшихся фондов бывшей библиотеки «Оссолинеум», хранившиеся во Львовской научной библиотеке имени В. Стефаника АН УССР, по различным отраслям знаний: философии, истории Польши и других стран Европы, этнографии, литературоведению, ценные издания произведений польской художественной литературы, произведения мировой литературы на польском и других языках, ценные энциклопедические и библиографические издания, которые были изданы в 1801–1938 годах.

Всего передано 2 400 книг, в том числе: со штампом «Ossolineum» – 1 170 экземпляров, имеющих издательскую марку «Ossolineum» – 273 экземпляра, из книг многотиражного издания – 1 000 экземпляров.

Список литературы прилагается.

Подписали:
За АН УССР
Председатель западного
Научного центра АН УССР
Академик АН УССР
Я. С. Подстригач

За ПНР
Директор департамента книг
и библиотек Министерства
культуры и искусства ПНР
С. Пящик

Директор Львовской научной
библиотеки им. В. Стефаника
АН УССР

Директор Национального
института им. Оссолинских
Польской академии наук

Канд.техн.наук
М. В. Лизанец

доктор
Я. Альбин

ПРОТОКОЛ

Совместного решения о сотрудничестве в области культуры и науки между Львовской научной библиотекой им. В. Стефаника АН УССР и Национальным институтом им. Оссолинских Польской Академии наук в г. Вроцлаве

г. Львов

29 мая 1987 года

На основании декларации о советско-польском сотрудничестве в области идеологии, науки и культуры, в рамках культурного и научного обмена между ПНР и СССР 28 мая 1987 г. в г. Львове состоялся акт передачи 2400 экземпляров книг из фондов бывшей библиотеки «Оссолинеум», хранившихся во Львовской научной библиотеке им. В. Стефаника АН УССР.

В ходе встречи достигнуто согласие о приеме в первой половине июля 1987 года 4-х представителей от Академии наук УССР для решения вопроса об отборе литературы из фондов библиотек ПНР, касающейся истории, культуры украинского, русского народов, для Львовской научной библиотеки им. В. Стефаника АН УССР.

В силу исторически сложившихся связей между Львовской научной библиотеки им. В. Стефаника АН УССР и Национальным институтом имени Оссолинских Польской Академии наук фонды двух библиотек взаимно дополняют друг друга и представляют уникальную ценность для науки, культуры, истории двух братских народов – польского и украинского.

Для активизации сотрудничества двух сторон в области идеологии, науки и культуры возникла необходимость прямых контактов двух библиотек, осуществление координации и кооперации их взаимной деятельности в области книгообмена, обмена научной информацией, научно-исследовательской деятельности по вопросам библиотековедения, книговедения и библиографоведения.

В связи с этим обе стороны выражают намерение заключить договор о долгосрочном научном сотрудничестве между Львовской научной библиотеки им. В. Стефаника АН УССР и Национальным институтом имени Оссолинских Польской Академии наук.

Директор Львовской научной библиотеки им. В. Стефаника АН УССР
канд. техн. наук
М. В. Лизанец

Директор Национального института им. Оссолинских Польской академии наук
доктор
Я. Альбин

Додаток 2

Календар польських активностей щодо перенесення збірок Оссолінеуму зі Львова до Вроцлава у 1945–1990 роках
(Archiwum Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. A. Sekretariat DS
0720. 45/30.)

13 VI 1945 – Pismo Ministerstwa Kultury i sztuki do Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie rewindykacji polskich dóbr kulturalnych z terenów ZSRR z podkreśleniem znaczenia i specjalnego charakteru zbiorów Ossolineum.

28 VII 1945 – opracowanie przez polskich pracowników nauki i kultury we Lwowie (tzw. Komisja Ekspertów przy Wydziale Kulturalno-Oświatowym Związku Patriotów Polskich we Lwowie) memoriału do Prezydenta RP B. Bieruta w sprawie polskich dóbr kulturalnych z dawnych ziem wschodnich RP.

31 VIII 1945 – Podjęcie przez Polską Akademię Umiejętności w Krakowie inicjatywy w sprawie rewindykacji polskich dóbr kulturalnych z dawnych ziem wschodnich RP.

22 IX 1945 – Opracowanie przez PAU memoriału do Ministra Oświaty RP w sprawie lwowskich zbiorów kulturalnych, ze szczególnym naciskiem na «sprawę odzyskania w całości Biblioteki Ossolineum».

23 X 1945 – Opracowanie przez PAU adresowanego do prezydenta B. Bieruta «Memoriału w sprawie repatriacji archiwów, bibliotek oraz muzeów naukowo-artystycznych ze Lwowa i Wilna», który wraz ze specjalnymi załącznikami (jeden z nich dotyczył Ossolineum) podpisało ok. 600 przedstawicieli nauki polskiej z całego kraju. Memoriał ten wręczono B. Bierutowi 3 XII 1945 r.

Jeśień 1945 – Ksawery Piwocki: «Zasady ewakuacji dóbr kulturalnych polskich z terenów objętych przez ZSSR» – referat przeznaczony dla Wydziału Rewindykacji i odszkodowań Ministerstwa Kultury i Sztuki, w całości jako podlegające rewindykacji wymienia fundacje narodowe polskie (w tym Ossolineum).

28 II 1946 – Nota Ambasady RP w Moskwie do Ministerstwa Spraw Zagranicznych ZSRR w sprawie polskich dóbr kulturalnych na dawnych terenach wschodnich.

Wiosna 1946 – Kolejny memoriał przedstawicieli polskiego środowiska naukowo-kulturalnego we Lwowie do Tymczasowego Rządu RP w sprawie pełnej rewindykacji Ossolineum ze Lwowa.

23 V 1946 – Wizyta w Moskwie polskiej delegacji rządowej pod przewodnictwem premiera Osóbki-Morawskiego. W rozmowach poruszono m.in. sprawę zwrotu mienia kulturalnego (Ossolineum itp.).

Czerwiec 1946 – Uchwała Rady Ministrów RP o powołaniu komisji do spraw rewindykacji mienia kulturalnego z terenów Ukrainy.

25 VII 1946 – Opracowanie wytycznych dla w/w komisji do rozmów z delegacją ukraińską. Uwzględniono tutaj Bibliotekę Ossolineum jako fundację narodową.

Lipiec 1946 – Rozmowy komisji polskiej i ukraińskiej w sprawie rewindykacji Ossolineum.

20 VI 1947 – Opracowanie przez Towarzystwo Przyjaciół Ossolineum memoriału «W sprawie Biblioteki ZNiO», adresowanego do Ministerstwa Kultury i Sztuki, w którym to memoriale zawarto postulat zwrotu przez Ukrainę całego Ossolineum.

24 X 1947 – Dyrekcja Biblioteki Jagiellońskiej przekłada Ministerstwu Oświaty wnioski w sprawie rewindykacji polskich dóbr kulturalnych, na pierwszym miejscu wymieniono Ossolineum.

7 I 1948 – «Postulaty Biblioteki ZNiO we Wrocławiu w sprawie przekazania reszty zbiorów Ossolineum» opracowane przez wicedyrektora F. Pajączkowskiego dla MKiS wraz z zestawieniem zbiorów zatrzymanych we Lwowie.

9 III 1948 – W związku z planowaną rewindykacją polskich dóbr kulturalnych z dawnych terenów wschodnich, na życzenie Naczelnej Dyrekcji Bibliotek Ministerstwa Oświaty dyrektor Biblioteki ZNiO F. Pajączkowski przygotowuje wykaz darów, depozytów oraz zbiorów zabezpieczonych w ll. 1939–1945 w gmachu Ossolineum.

5 X 1956 – Pismo dyrekcji Biblioteki ZNiO do Sekretariatu Naukowego PAN z posulatem podjęcia starań o rewindykację pozostałej we Lwowie części zbiorów (książek, rękopisów, czasopism, grafiki, map i atlasów).

1957 – Podjęcie przez Polską Akademię Nauk akcji rewindykacji z ZSSR polskich dóbr kulturalnych pozostałych we Lwowie. Sprawę tę zlecono Wydziałowi I PAN, gdzie powstała poufna Komisja Rewindykacyjna.

Maj 1957 – Instytut Badań Literackich PAN w związku z w/wym. akcją rewindykacyjną prosi Bibliotekę ZNiO o podanie wykazu pozycji z zakresu historii literatury, które mogłyby podlegać rewindykacji.

1957 – Starania podjęte z inicjatywy Michała Pawlikowskiego rewindykowania ze Lwowa Biblioteki Pawlikowskich – w r. 1921 przekazanej do Ossolineum.

18 I 1958 – Opracowanie przez dyrekcję Biblioteki ZNiO do wykorzystania przez Komisję Rewindykacyjną PAN zestawienia «Zbiory Zakładu Narodowego im. Ossolińskich pozostałe we Lwowie».

1959 – Przekazanie Polsce przez ZSSR materiałów muzealnych, w tym portretów J. Słowackiego i jego rodziców z dawnych zbiorów Muzeum im. Lubomirskich (obecnie Muzeum Literatury w Warszawie).

21 IV 1987 – Deklaracja o Współpracy w Dziedzinie Ideologii, Nauki i Kultury podpisana przez W. Jaruzelskiego i M. Gorbaczowa. W następstwie podpisania deklaracji biblioteka Ossolineum przekazała stronie radzieckiej 3 rękopisy o treści religijnej pisane cyrylicą oraz kilka starych druków.

Maj 1987 – Wizyta dyrektora Biblioteki ZNiO J. Albina we Lwowie – rozmowy na temat zbiorów ossolińskich pozostałych we Lwowie. Strona radziecka przekazała do Biblioteki Ossolineum we Wrocławiu 2456 książek XIX w. głównie z zapasów przedwojennych Wydawnictwa Ossolineum.

Czerwiec 1988 – Wizyta Ministra Kultury i Sztuki PRL A. Krawczuka na Ukrainie – rozmowy na temat polskich dóbr kulturalnych (wg. min. Krawczuka Polska nie ma żadnych praw do zbiorów Ossolineum).

30 VI 1988 – Spotkanie Michała Gorbaczowa z przedstawicielami inteligencji polskiej w Warszawie. Wypowiedź prof. Olgierda Czernera w sprawie rewindykacji zbiorów Ossolineum pozostałych we Lwowie.

14 XII 1989 – Memoriał Towarzystwa Przyjaciół Ossolineum do Prezesa Rady Ministrów PRL T. Mazowieckiego, podpisany przez ok. 300 osób, w sprawie rewindykacji zbiorów. Prośba o szybkie powołanie specjalnej komisji mieszanej polsko-ukraińskiej, która zajęłaby się tą sprawą.

29 I 1990 – Pismo Ministra Spraw Zagranicznych K. Skubiszewskiego z zapewnieniem, że dołoży on wszelkich starań przy rewindykacji zbiorów Ossolineum.

20 II 1990 – Posiedzenie Sejmu RP, podczas którego min. K. Skubiszewski odpowiadał na interpelacje poselską w sprawie rewindykacji zbiorów Ossolineum. Min. Skubiszewski m. in. powiedział: najważniejszą sprawą jest to, «żeby w naszych rozmowach wyodrębnić sprawę Ossolineum jako pierwszą i odrębną. To jest naszym zamiarem».

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Дашкевич, Я., Сварник, Г. (наук. ред.). (2019). *Львівська національна наукова бібліотека імені В. Стефаніка: переміщення і втрати фондів. Збірник документів і матеріалів* (Т. 2: 1946 – березень 1953). Львів.

Дзюбан, Р. (2010). *Передмова*. В Я. Дашкевич, М. Романюк, Г. Сварник (наук. ред.), *Львівська національна наукова бібліотека імені В. Стефаніка: переміщення і втрати фондів. Збірник документів і матеріалів* (Т. 1: 1939–1945). Львів, Х–L.

Дзюбан, Р. (2020). *Культурні цінності установ Львова у 1939–1953-х рр.: переміщення і втрати*. Львів.

Книги из фондов Львовской научной библиотеки им. В. Стефаніка АН УССР переданные в дар ПНР. Archiwum Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, Dział Gromadzenia Nowych Druków Zwartych. BG 4112. 73/99. Dokumentacja dotycząca nabytków druków zwartych. Dary. Dar książek przekazanych przez Lwowską Bibliotekę Naukową Ukrainiejskiej Akademii Nauk. 1987. Str. 3–77 (75 str.).

Костенко, Т. (2016, 22–28 жовтня). Чи повернуться в Україну архіви Наукового товариства імені Шевченка? *Дзеркало тижня*, 38–39.

Крушельницька, Л. (1994). Правдиво про Оссолінеум. *Пам'ятки України*, 3–6, 85–86.

Литвин, М. Р. (авт.-упоряд.). (2017). *Проект «Україна». Галичина та Волинь у складі міжвоєнної Польщі*. Харків: Фоліо.

Литвин, М. Р., Луцький, О. І., Науменко, К. Є. (1999). *1939. Західні землі України*. Львів.

Сварник, Г. (2005). *Архівні та рукописні збірки Наукового товариства ім. Шевченка в Національній бібліотеці у Варшаві. Каталог-інформатор*. Варшава; Львів; Нью-Йорк.

Список литературы переданной Львовской библиотекой Академии Наук в порядке книгообмена, библиотеке «Оссолінських» гор. Вроцлав. Archiwum Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, Dział Nowych Druków Ciągłych. BDC 412. 74/8. Dokumentacja dotycząca nabytków bieżących wydawnictw ciągłych. Wymiana z Biblioteką Lwowa AN. 1957. Str. 1–19 (19 str.).

Albin, J. List dyrektora Biblioteki Ossolineum do dyrektora Biblioteki Ukrainiejskiej Akademii Nauk, Wrocław, 16.04.1970 r. Archiwum Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Dział Nowych Druków Ciągłych. BDC 412. 74/9. Dokumentacja dotycząca nabytków bieżących wydawnictw ciągłych. Wymiana z Biblioteką Lwowa AN. 1970.

Archiwum-1: Archiwum Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. A. Sekretariat DS 012. 206/4. Organizacja własnej jednostki. Informacja dotycząca stanu prawnego i

stanu majątkowego Polskiej Akademii Nauk Zakładu Narodowego im. Ossolińskich – Biblioteki we Wrocławiu oraz Zakładu Narodowego im. Ossolińskich – Fundacji J. M. Ossolińskiego we Lwowie.

Archiwum-2: Archiwum Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. A. Sekretariat DS 0720. 45/30. Informacja o zbiorach bibliotecznych – starania o przeniesienie zbioru Ossolińskich ze Lwowa do Wrocławia. Od – 1994. Str. 1–3 (13 str.).

Archiwum-3: Archiwum Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. A. Sekretariat DS 0720. 45/23. Umowy i porozumienia o bezpośredniej współpracy – Porozumienie w sprawie przekazania książek z dawnego Ossolineum we Lwowie. 1987. Str. 1–2. (2 str.).

Gałyga, M. *Wystawa «Ossolineum – spuścizna narodowa rozdarta...»*. Archiwum Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Sekretariat DS 541. 207/4. Str. 7–30 (24 str.).

Gluziński, K. (2018). Zwrócone – zatrzymane. Fragment opisu. *Czasopismo Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich*, 29, 171–181.

Goszczurny, S. (1988, 16 czerwca). Po raz pierwszy w historii. Rozmowa z ministrem kultury i sztuki, prof. Aleksandrem Krawczukiem o stosunkach kulturalnych między Polską a Ukrainą. *Rzeczpospolita*, 139, 7.

Jeszcze raz o Ossolineum. Wypowiedź prof. Aleksandra Krawczuka (1988, 13–14 sierpnia). *Rzeczpospolita*, 187, 3.

Juzwenko, A. (1993). Ossolineum – próby powrotu do korzeni. *Czasopismo Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich*, 2, 155–156.

Konończuk, W., Kosiewski, P. (2020). *Zagrożone dziedzictwo. Polskie dobra kultury na Ukrainie i Białorusi*. Warszawa.

Koredczuk, B., Lamperska, M. (2022). Towarzystwo Przyjaciół Ossolineum w latach 1946–1953 w świetle wybranych dokumentów archiwalnych. *Czasopismo Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich*, 33, 195–226.

Korzon, K. *Notatka w sprawie możliwości wymiany czasopism z Biblioteką Ukrainińskiej Akademii Nauk we Lwowie. 8.03.1970*. Archiwum Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Dział Nowych Druków Ciągłych. BDC 412. 74/9. Dokumentacja dotycząca nabytków bieżących wydawnictw ciągłych. Wymiana z Biblioteką Lwowa AN. 1970.

List otwarty Rady Naukowej Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu do prof. Aleksandra Krawczuka, ministra kultury i sztuki PRL. Wrocław, 30 czerwca 1988 r. (1988, 6 lipca). *Gazeta Robotnicza*, 156, 1.

Markowska, M. (wybór i oprac.). (2017). *Skarbiec. 200 lat Ossolineum*. Wrocław: Wydawnictwo Ossolineum.

Matwijów, M. (1996). *Walka o lwowskie dobra kultury w latach 1945–1948*. Wrocław: Towarzystwo Przyjaciół Ossolineum.

Matwijów, M. (2003). *Zakład Narodowy imienia Ossolińskich w latach 1939–1946*. Wrocław: Towarzystwo Przyjaciół Ossolineum.

Ossolineum – przeszłość i przyszłość. Archiwum Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Sekretariat DS 541. 207/4. Informacje o zbiorach dawnych. Scalanie rozdzielonej kolekcji Ossolińskiej. Str. 1–2 (2 str.).

Platt, D. *Ossolineum – polska instytucja narodowa we Lwowie*. Archiwum Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Sekretariat DS 541. 207/4. Informacje o zbiorach dawnych. Scalanie rozdzielonej kolekcji Ossolińskiej. Str. 53–59 (7 str.).

Rada Naukowa Biblioteki Ossolińskich oczekuje poparcia środowisk twórczych i naukowych. (1988, 6 lipca). *Gazeta Robotnicza*, 156, 1.

Smirnow, J. (2022, 30 вересня – 17 жовтня). ХСVIII Spotkanie Ossolińskie znów we Lwowie. *Kurier Galicyjski*, 18(406), 14.

Sonnak, W. *Raport dotyczący zbiorów rękopiśmiennych Biblioteki*. Archiwum Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Sekretariat DS 541. 207/1. Str. 2–8 (6 str.).

Zazdrość i zawiść. Z Wiaczesławem Czornowilem, współprzewodniczącym Ludowego Ruchu Ukrainy, rozmawiają Alicja Albrecht i Krzysztof Mroziewicz. (1992, 16 maja). *Polityka*, 20, 11.

REFERENCES

Dashkevych, Ya., Svarnyk, H. (Ed.). (2019). *Lvivska natsionalna naukova biblioteka imeni V. Stefanyka: peremishchennia i vtraty fondiv. Zbirnyk dokumentiv i materialiv* (T. 2: 1946 – berezen 1953). Lviv: Natsionalna akademiia nauk Ukrainy, Lvivska natsionalna naukova biblioteka imeni V. Stefanyka (in Ukrainian).

Dziuban, R. (2010). *Peredmova*. In Ya. Dashkevych, M. Romaniuk, H. Svarnyk (Eds.), *Lvivska natsionalna naukova biblioteka imeni V. Stefanyka: peremishchennia i vtraty fondiv. Zbirnyk dokumentiv i materialiv* (T. 1: 1939–1945, s. Kh–L). Lviv: Natsionalna akademiia nauk Ukrainy, Lvivska natsionalna naukova biblioteka imeni V. Stefanyka (in Ukrainian).

Dziuban, R. (2020). *Kulturni tsinnosti ustanov Lvova u 1939–1953-ky rr.: peremishchennia i vtraty*. Lviv (in Ukrainian).

Knigi iz fondov Lvovskoi nauchnoi biblioteki im. V. Stefanika Akademii nauk Ukrainskoi Sovetskoj Sotsialisticheskoi Respubliki peredannye v dar Polskoi Narodnoi Respubliki. *Archiwum Zakładu Narodowego im. Ossolińskich*, Dział Gromadzenia Nowych Druków Zwartych. BG 4112. 73/99. Dokumentacja dotycząca nabytków druków zwartych. Dary. Dar książek przekazanych przez Lwowską Bibliotekę Naukową Ukrainkiej Akademii Nauk. 1987. Str. 3–77 (75 str.) (in Russian).

Kostenko, T. (2016, Zhovten 22–28). Chy povernutsia v Ukrainu arkhivy Naukovoho tovarystva imeni Shevchenka? *Dzerkalo tyzhnia*, 38–39 (in Ukrainian).

Krushelnytska, L. (1994). Pravdyvo pro Ossolineum. *Pam'iatky Ukrainy*, 3–6, 85–86 (in Ukrainian).

Lytvyn, M. R. (Auth.-Comp.). (2017). *Proekt «Ukraina». Halychyna ta Volyn u skladi mizhvoiennoi Polshchi*. Kharkiv: Folio (in Ukrainian).

Lytvyn, M. R., Lutskyi, O. I., & Naumenko, K. Ye. (1999). *1939. Zakhidni zemli Ukrainy*. Lviv: Natsionalna akademiia nauk Ukrainy, Instytut ukraїnoznavstva im. I. Kryp'iakevycha (in Ukrainian).

Svarnyk, H. (2005). *Arkhivni ta rukopysni zbirky Naukovoho tovarystva im. Shevchenka v Natsionalnii bibliotetsi u Varshavi. Katalog-informator*. Varshava; Lviv; Niu-Iork: Ukrainyskyi arkhiv; Naukove tovarystvo im. Shevchenka (in Ukrainian).

Spisok literatury peredanoi Lvovskoi bibliotekoi Akademii Nauk v poriadke knigoobmena, biblioteke «Ossolinskikh» gor. Vroslav, Archiwum Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, Dział Nowych Druków Ciągłych. BDC 412. 74/8. Dokumentacja

dotycząca nabytków bieżących wydawnictw ciągłych. Wymiana z Biblioteką Lwowa AN. 1957. Str. 1–19 (19 str.) (in Russian).

Albin, J. *List dyrektora Biblioteki Ossolineum do dyrektora Biblioteki Української Akademii Nauk, Wrocław, 16.04.1970 r. Archiwum Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Dział Nowych Druków Ciągłych. BDC 412. 74/9. Dokumentacja dotycząca nabytków bieżących wydawnictw ciągłych. Wymiana z Biblioteką Lwowa AN. 1970 (in Polish).*

Archiwum Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. A. Sekretariat DS 012. 206/4. Organizacja własnej jednostki. Informacja dotycząca stanu prawnego i stanu majątkowego Polskiej Akademii Nauk Zakładu Narodowego im. Ossolińskich – Biblioteki we Wrocławiu oraz Zakładu Narodowego im. Ossolińskich – Fundacji J. M. Ossolińskiego we Lwowie (in Polish).

Archiwum Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. A. Sekretariat DS 0720. 45/30. Informacja o zbiorach bibliotecznych – starania o przeniesienie zbioru Ossolińskich ze Lwowa do Wrocławia. Od – 1994. Str. 1–3 (13 str.) (in Polish).

Archiwum Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. A. Sekretariat DS 0720. 45/23. Umowy i porozumienia o bezpośredniej współpracy – Porozumienie w sprawie przekazania książek z dawnego Ossolineum we Lwowie. 1987. Str. 1–2 (2 str.) (in Polish).

Gałyga, M. *Wystawa «Ossolineum – spuścizna narodowa rozdarta...». Archiwum Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Sekretariat DS 541. 207/4. Str. 7–30 (24 str.) (in Polish).*

Gluziński, K. (2018). Zwrócone – zatrzymane. Fragment opisu. *Czasopismo Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich*, 29, 171–181 (in Polish).

Goszczyński, S. (1988, 16 czerwca). Po raz pierwszy w historii. Rozmowa z ministrem kultury i sztuki, prof. Aleksandrem Krawczukiem o stosunkach kulturalnych między Polską a Ukrainą. *Rzeczpospolita*, 139, 7 (in Polish).

Jeszcze raz o Ossolineum. Wypowiedź prof. Aleksandra Krawczuka (1988, 13–14 sierpnia). *Rzeczpospolita*, 187, 3 (in Polish).

Juzwenko, A. (1993). Ossolineum – próby powrotu do korzeni. *Czasopismo Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich*, 2, 155–156 (in Polish).

Konończuk, W., Kosiewski, P. (2020). *Zagrożone dziedzictwo. Polskie dobra kultury na Ukrainie i Białorusi*. Warszawa: Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia (in Polish).

Koredczuk, B., Lamperska, M. (2022). Towarzystwo Przyjaciół Ossolineum w latach 1946–1953 w świetle wybranych dokumentów archiwalnych. *Czasopismo Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich*, 33, 195–226 (in Polish).

Korzon, K. *Notatka w sprawie możliwości wymiany czasopism z Biblioteką Української Akademii Nauk we Lwowie. 8.03.1970. Archiwum Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Dział Nowych Druków Ciągłych. BDC 412. 74/9. Dokumentacja dotycząca nabytków bieżących wydawnictw ciągłych. Wymiana z Biblioteką Lwowa AN (in Polish).*

List otwarty Rady Naukowej Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu do prof. Aleksandra Krawczuka, ministra kultury i sztuki PRL. Wrocław, 30 czerwca 1988 r. (1988, 6 lipca). *Gazeta Robotnicza*, 156, 1 (in Polish).

Markowska, M. (wybór i oprac.). (2017). *Skarbiec. 200 lat Ossolineum*. Wrocław: Wydawnictwo Ossolineum (in Polish).

Matwijów, M. (1996). *Walka o lwowskie dobra kultury w latach 1945–1948*. Wrocław: Towarzystwo Przyjaciół Ossolineum (in Polish).

Matwijów, M. (2003). *Zakład Narodowy imienia Ossolińskich w latach 1939–1946*. Wrocław: Towarzystwo Przyjaciół Ossolineum (in Polish).

Ossolineum – przeszłość i przyszłość. Archiwum Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Sekretariat DS 541. 207/4. Informacje o zbiorach dawnych. Scalanie rozdzielonej kolekcji Ossolińskiej. Str. 1–2 (2 str.) (in Polish).

Platt, D. *Ossolineum – polska instytucja narodowa we Lwowie. Archiwum Zakładu Narodowego im. Ossolińskich*. Sekretariat DS 541. 207/4. Informacje o zbiorach dawnych. Scalanie rozdzielonej kolekcji Ossolińskiej. Str. 53–59 (7 str.) (in Polish).

Rada Naukowa Biblioteki Ossolińskich oczekuje poparcia środowisk twórczych i naukowych. (1988, 6 lipca). *Gazeta Robotnicza*, 156. 1 (in Polish).

Smirnow, J. (2022, 30 вересня – 17 жовтня). ХСVIII Spotkanie Ossolińskie znów we Lwowie. *Kurier Galicyjski*, 18 (406), 14 (in Polish).

Sonnak, W. Raport dotyczący zbiorów rękopiśmiennych Biblioteki. *Archiwum Zakładu Narodowego im. Ossolińskich*. Sekretariat DS 541. 207/1. Str. 2–8 (6 str.) (in Polish).

Zazdrość i zawiść. Z Wiaczesławem Czornowilem, współprzewodniczącym Ludowego Ruchu Ukrainy, rozmawiają Alicja Albrecht i Krzysztof Mroziwicz. (1992, 16 maja). *Polityka*, 20, 11 (in Polish).

Liubomyr KHAKHULA

PhD (History), Senior Researcher Fellow

Senior Researcher Fellow of the

Department «Center for Ukrainian-Polish Relations Research»

Ivan Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies of NAS of Ukraine

Associate Professor at the Department of International Information

Lviv Polytechnic National University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9954-9962>

e-mail: l.khakhula@gmail.com

DISCUSSIONS ABOUT THE HERITAGE OF THE OSSOLIŃSKI IN THE 1940s – EARLY 1990s

Cultural heritage is an important factor in the formation of national identity, civic education, and international dialogue. The following article traces Ukrainian-Polish relations in the field of library and archive heritage on the example of the Ossoliński National Institute and the Lviv Scientific Library of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR, which allow to follow the cultural and educational dialogue and its political contexts in the second half of the 20th century. The criminal policy of totalitarian regimes during Second World War dispersed the unique library, as well as archival and museum collections of Polish, Ukrainian, Armenian, Jewish, and German scientific and educational structures. The asset collections of the Ossolineum in Lviv were divided between various institutions of the USSR and Poland.

Post-war realities required new formats of inter-institutional interaction between the Ukrainian SSR and the Polish People's Republic. This was embodied in the gradual transfer

of part of the book and manuscript collections of Polish institutions, private archives of education, science and culture figures in 1946–1947 and 1987. The inclusion of the pre-war Ossolineum in the system of the Polish Academy of Sciences in 1951 created legal grounds for cataloging the received collections, employment of former employees, and formation of the concept of a «holistic collection» of the Institute. Gorbachev's perestroika enabled constructive political dialogue and cooperation between the Ossoliński National Institute and the Lviv Scientific Library of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR, but also highlighted a number of problems related to the free interpretation of the will of the Institute's founder, Józef Maksymilian Ossoliński.

During the period of independence of Ukraine, open discussions about the heritage of the Ossolineum became possible, which soon turned into a constructive dialogue and the implementation of projects for the preservation and popularization of the cultural heritage of Ukraine and Poland. Projects of cataloging, digitization, installation of modern software, exchange of ideas and research results have been initiated.

Keywords: Ukraine, Poland, Lviv, science, culture, education, cultural heritage, Ossolineum, international communication.